

ÕIGUSKANTSLER

Liivi Evertson
peadirektori asetäitja pensionide ja
toetuste alal peadirektori ülesannetes
Sotsiaalkindlustusamet
ska@ensib.ee

Teie 2.12.2011 nr 17-10/26612
Õiguskantsler 1.02.2012 nr 7-4/111598/1200555

Soovitus õiguspärasuse ja hea halduse tava järgimiseks Riigi rahastatav rehabilitatsiooniteenus

Austatud Liivi Evertson

Teile teadaolevalt algatasin mulle laekunud avalduse alusel menetluse kontrollimaks, kas olete taganud avaldaja lapsele õiguse saada rehabilitatsiooniteenust mõistlikus kauguses oma elukohast.

Analüüsi tulemusena leian, et olete 2011. a augustist novembrini rikkunud avaldaja lapse õigust saada rehabilitatsiooniteenust mõistlikus kauguses tema elukohast, kuid olete oma rikkumise kiire tegutsemisega heastanud.

Soovitan Teil analüüsida riigi rahastatava rehabilitatsiooniteenuse korraldust seda teenust vajava isiku vaatenurgast ning edaspidi korraldada riigi rahastatava rehabilitatsiooniteenuse osutamist moel, mis tagab isikule selle teenuse kättesaadavuse mõistlikus kauguses isiku elukohast.¹

Palun teatada mulle hiljemalt 01.04.2012. a, kuidas Te mu soovitust järgite.

Järgnevalt esitan ülevaate menetluse käigust ning põhjendan oma seisukohta.

I Asjaolud ja menetluse käik

1. Avaldajal on raske liikumispuudega nelja-aastane laps, kellega avaldaja elab Sindi linnas Pärnu lähedal. Avaldaja lapsele on koostatud rehabilitatsiooniplaan, mille järgi vajab laps iga nädal muu hulgas füsioteraapiat ja tegevusteraapiat. Kuni 2011. a augustini sai avaldaja laps kõiki rehabilitatsiooniteenuseid Pärnust. Alates 2011. a augustist avaldaja laps füsioteraapiat ega tegevusteraapiat Pärnus enam ei saanud. Seda põhjusel, et ükski Pärnus Sotsiaalkindlustusametiga

¹ Mõelda tasuks näiteks pearahasüsteemile, konkreetse kohas teenuse osutamise vajaduse väljaselgitamiseks võiks küsida teenust vajavatelt isikutelt, millises geograafilises punktis on teenuse neile osutamine vastuvõetav ja millise teenuse osutaja poole nad millise teenuse saamiseks tõenäoliselt pöörduvad jne.

(edaspidi SKA) riigi rahastatava rehabilitatsiooniteenuse osutamiseks lepingu sõlminu füsioteraapia ega tegevusteraapia teenust lepingu mahu täitumise tõttu alates 2011. a augustist enam ei osutanud.

2. Avaldaja pöördus minu poole, paludes mul kontrollida, kas olete tema lapsele rehabilitatsiooniteenuse tagamisel käitunud õiguspäraselt. Võtsin avaldaja avalduse menetlusse ning pöördusin teabe nõudmisega Teie poole.

3. Teie vastusest selgus, et tagate riigi rahastatava rehabilitatsiooniteenuse osutamise igas maakonnas rehabilitatsiooniteenuse osutajatega sõlmitud lepingute kaudu. Teenuse osutajaga lepingu sõlmimisel lähtute rehabilitatsiooniteenuse osutaja taotlusest, riigieelarves rehabilitatsiooniteenuse osutamiseks lastele ja täisealistele ette nähtud rahast, teenuse osutaja juures järjekorras olevate isikute arvust, piirkondlikust vajadusest maakondade kaupa, rehabilitatsiooniteenuse järelevalve tulemustest ja halduslepingu tingimuste täitmisest.

Rehabilitatsiooniteenuse kättesaadavuse tagamiseks lepite rehabilitatsiooniteenuse osutajatega muu hulgas kokku, millises summas võib teenuse osutaja Teie väljastatud saatekirjade alusel isikutele teenust osutada. Selline kokkulepe võimaldab ühelt poolt Teil riigieelarves rehabilitatsiooniteenuse osutamiseks eraldatud raha kasutamist planeerida, teiselt poolt saab aga rehabilitatsiooniteenuse osutaja oma tegevust planeerida ja järjekorda registreerimisel teatada isikule tähtaja, millal on võimalik talle teenust osutada.

Algselt kokku lepitud summat saab vajadusel nii teenuse osutaja kui ka Teie algatusel muuta. Teenuse osutaja algatusel saab lepingut selles osas muuta siis, kui ta on algselt kokku lepitud summas teenust osutanud ning riigieelarves on raha lepingu mahu suurendamiseks. Teie algatusel saab halduslepingu mahtu muuta siis, kui teenuse osutaja on algselt kokku lepitud summas teenust osutanud, seadusest tulenevalt on teenuse osutaja eelisjärjekorras puuet taotlevad lapsed või erihooletandeteenuseid vajavad isikud, kellele vastavalt lepingus kokkulepitule peab koostama rehabilitatsiooniplaani 30 päeva jooksul, ning riigieelarves on raha lepingu mahu suurendamiseks. Nii suurendasite 2011. a novembris Erivajadustega Inimeste Rehabilitatsioonikeskusega kokku lepitud summat ja vähendasite vastavalt nende rehabilitatsiooniteenuse osutajatega kokku lepitud summasid, kes ei täitnud lepingu mahtu õigeaegselt.

Teie hinnangul piirab rehabilitatsiooniteenuse kättesaadavust raha vähesus ning ainsaks võimaluseks teenuse igakülgset kättesaadavust parandada on suurendada riigieelarves rehabilitatsiooniteenuseks ettenähtud summat.

Avaldaja lapsele riigi rahastatava rehabilitatsiooniteenuse osutamise kohta märkisite oma vastuses järgmist. Avaldaja lapsele koostatud kuni 30.06.2013. a kehtiv rehabilitatsiooniplaan näeb ette järgnevate teenuste osutamist: 1) plaani täitmise juhendamise teenus ja täitmise tulemuste hindamise teenus üks kord aastas, 2) füsioterapeudi teenus 2-3 korda nädalas, lisaks kuuridena kuni 4 korda aastas, 3) tegevusteraapeudi/loovterapeudi teenus 1-2 korda nädalas, 4) sotsiaaltöötaja ja psühholoogi teenus vastavalt vajadusele, 5) eripedagoogi teenus vähemalt 1-2 korda nädalas ning 6) logopeedi teenus vähemalt 2-3 korda nädalas.

Teie selgituste kohaselt on avaldaja lapsele 2011. aastal osutatud rehabilitatsiooniteenust 651,02 euro eest. Seejuures füsioterapeudi teenust on avaldaja laps saanud ajavahemikus 21.-25.03.2011. a kokku kuus tundi ja ajavahemikus 21.04.-16.06.2011. a kokku viis tundi ning seda teenust on avaldaja lapsel sel aastal riigi kulul veel õigus saada kuni 460,72 euro ulatuses.

Tegevusterapeudi teenust on avaldaja laps saanud ajavahemikus 21.04.-16.06.2011. a kokku 13 tundi.

Alates 2011. a augustist oleksid avaldaja lapsel olnud lähimad võimalused rehabilitatsiooniteenust saada Märjamaal ja Paides, kus oleks olnud võimalus saada rehabilitatsiooniteenust koos majutusega, millest riigieelarvest kaetakse viie ööpäeva kulu aastas. Pärast lepingumahtude korrigeerimist käesoleva aasta novembris tekkis võimalus osutada avaldaja lapsele rehabilitatsiooniteenust ka Pärnus, kuna suurendasite laste sihtgrupi osas Erivajadustega Inimeste Rehabilitatsioonikeskusega sõlmitud lepingu mahtu. Erivajadustega Inimeste Rehabilitatsioonikeskuse lepingu mahu suurendamise tulemusena saab avaldaja laps rehabilitatsiooniteenuse raames riigi rahastatavat füsioterapeudi ja tegevusterapeudi teenust Pärnus Erivajadustega Inimeste Rehabilitatsioonikeskuses. Kokkuvõtvalt olite seisukohal, et a) rehabilitatsiooniplaani täitmata jätmine võib aeglustada, kuid kindlasti mitte peatada avaldaja lapse arengut; b) olete täitnud oma kohustuse tagada avaldaja lapsele rehabilitatsiooniteenuse niivõrd, kui võrdsed seda võimaldavad riigieelarve ja rehabilitatsiooniteenuse kulu hüvitamise tingimused.

II Õiguskantsleri seisukoht

4. Põhiküsimuseks on, kas olete avaldaja lapsele riigi rahastatava rehabilitatsiooniteenuse tagamisel 2011. aastal tegutsenud õiguspäraselt.² Et sellele vastata, kirjeldan kõigepealt, milliseid nõudeid esitab riigi rahastatava rehabilitatsiooniteenuse korraldamisele põhiseadus (p-d 5–10), seejärel seda, kuidas see teenus on reguleeritud sotsiaalhoolekande seaduses (p-d 12-19), ning lõpuks hindan, kas olete täitnud oma kohustusi avaldaja lapsele riigi rahastatava rehabilitatsiooniteenuse tagamisel 2011. a augustist novembrini (p-d 20-25).

Põhiseaduslik taust

5. Eesti Vabariigi põhiseaduse (edaspidi PS) § 28 lg 4 näeb ette, et puuetega inimesed on riigi ja kohalike omavalitsuste erilise hoole all. Sellest sättest tuleneb riigi kohustus tegutseda aktiivselt selleks, et võimaldada puuetega inimestel elada iseseisvalt. Asjaomasele kohustusele vastab puuetega inimese põhiõigus elada iseseisvalt.³ PS § 28 lg 4 ei anna täpseid juhiseid, mida avalikul võimul selle puuetega isiku põhiõiguse tagamiseks teha tuleb. Seetõttu on seadusandjal avar kaalutusõigus, kuidas ja mil määral kõnealuse põhiõiguse tagamiseks tegutseda. Viimane ei tähenda aga seda, et seadusandja kaalutusõigus selles küsimuses oleks piiramatult. Nimelt on seadusandja selle põhiõiguse tagamisel ühelt poolt PS §-i 10 kaudu seotud inimväärkuse, sotsiaaliigi jm põhiseaduslike printsiipidega ning põhiseaduses sätestatud teiste põhiõiguste ja –vabadustega, teiselt poolt aga rahvusvahelise õigusega.⁴ Seepärast leian, et PS § 28 lõike 4 sisustamiseks tuleb muu hulgas välja selgitada, mida nõuab Eesti seadusandjalt Eestit siduv rahvusvaheline õigus. Selleks vaatlen järgnevalt ÜRO majanduslike, sotsiaalsete ja kultuurialaste õiguste rahvusvahelise pakti (edaspidi MSKÕP), ÜRO lapse õiguste konventsiooni (edaspidi LÕK) ning parandatud ja täiendatud Euroopa sotsiaalharta (edaspidi ESH) asjakohaseid sätteid.

² Käesoleva aasta 29. novembril suurendasite Pärnus asuva Erivajadustega Inimeste Rehabilitatsioonikeskusega rehabilitatsiooniteenuse osutamiseks sõlmitud halduslepingu mahtu 2011. aastaks, mis võimaldas hakata taas osutama avaldaja lapsele vajalikku riigi rahastatavat rehabilitatsiooniteenust (füsioterapeudi teenust) Pärnus.

³ T. Annus. Kommentaarid põhiseaduse §-le 28. – Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura, 2008, lk 311, komm. nr 17.

⁴ RKPJK 21.01.2004 otsus asjas nr 3-4-1-7-03, p-d 16, 17, 18, 20.

6. MSKÖP art 12 lõikest 1 tuleneb puuetega inimese õigus rehabilitatsiooniteenustele, mis võimaldavad saavutada iseseisva toimetuleku optimaalset taset ja seda säilitada.⁵

7. LÕK art 23 lg 3 sisaldab muu hulgas riigi kohustust kindlustada puudega lapsele tõhus juurdepääs rehabilitatsiooniteenustele moel, et laps saaks võimalikult täielikult osa võtta ühiskondlikust elust ja abi aitaks kaasa tema individuaalsele arengule. Et rehabilitatsiooniteenuse osutamine täidaks nimetatud eesmärki, tuleb rehabilitatsiooniteenust võimalusel osutada tasuta ja juurdepääs teenusele peab olema tõhus ja lihtne, ilma pikkade järjekordade ja administratiivsete takistusteta.⁶

8. Seda, et juurdepääs sotsiaalteenustele, sh rehabilitatsiooniteenusele, peab olema tõhus, nõuab ka ESH artikkel 14. Nii on Euroopa Sotsiaalsete Õiguste Komitee muu hulgas leidnud, et sotsiaalteenused peavad olema geograafiliselt piisavalt laialt kättesaadavad.⁷

9. Seega järeldeb põhiseaduse tõlgendamisest kooskõlas rahvusvahelise õigusega, et PS § 28 lõikest 4 tuleneb puudega inimese, sh puudega lapse põhiõigus saada selliseid sotsiaalteenuseid, mis edenevad tema täielikku sotsiaalset integreerumist ja osavõttu ühiskondlikust elust ning mis on tõhusalt kättesaadavad, sh geograafiliselt.

10. Selleks, et puudega lapse põhiõigus saada selliseid sotsiaalteenuseid, mis edendavad tema täielikku sotsiaalset integreerumist ja osavõttu ühiskondlikust elust, oleksid olemas ja talle kättesaadavad, peavad PS § 14 järgi tegutsema nii seadusandlik kui ka täidesaatev võim. Seejuures on seadusandja ülesandeks kehtestada asjaomaste sotsiaalteenuste osutamise kord, täidesaatev võim peab aga seda seadusandja loodud korda rakendama kooskõlas põhiõiguste ja –vabaduste tagamise põhimõttega ning lähtudes rakendatavate normide eesmärgist.

11. Järgnevalt kirjeldan, kuidas on muu hulgas puuetega isikutele mõeldud riigi rahastatava rehabilitatsiooniteenuse osutamist reguleerinud seadusandja ning millised kohustused tulenevad sellest regulatsioonist täitevvõimule.

Riigi rahastatava rehabilitatsiooniteenuse osutamine

12. Sotsiaalhoolekande seaduse (edaspidi SHS) § 10 punkti 1¹ järgi on rehabilitatsiooniteenus üheks sotsiaalteenuseks. Selle teenuse sisu ja osutamise tingimusi reguleerib täpsemalt sotsiaalhoolekande seaduse 3. peatüki 3. jagu (§-d 11¹ jj.). Vastavalt SHS §-le 11¹ on rehabilitatsiooniteenus isiku iseseisva toimetuleku, sotsiaalse integratsiooni ja töötamise või tööle asumise soodustamiseks osutatav teenus, mille raames koostatakse isikule isiklik rehabilitatsiooniplaan ning osutatakse Vabariigi Valitsuse kehtestatud loetelus nimetatud ja rehabilitatsiooniplaanis märgitud teenuseid ja juhendatakse isikut, kuidas rehabilitatsiooniplaanis kirjeldatud tegevusi ellu viia. SHS § 11² lg 1 punkti 1 järgi on õigus riigi osutatavale rehabilitatsiooniteenusele muu hulgas puudega isikul, sh puudega lapsel.

13. SHS § 11² lõike 2 alusel on Vabariigi Valitsus kehtestanud riigi rahastatava rehabilitatsiooniteenuse raames osutatavate teenuste loetelu, teenuste hinnad ning ühel

⁵ ÜRO Majanduslike, Sotsiaalsete ja Kultuuriliste Õiguste Komitee kommentaar nr 5 (1994): puuetega isikud, p 34. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://goo.gl/8LEnK>.

⁶ ÜRO Laste Õiguste Komitee kommentaar nr 9 (2006): puuetega laste õigused, p 57. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/comments.htm>.

⁷ Euroopa Sotsiaalsete Õiguste Komitee. Kommentaarid ESH artiklile 14. – Digest of the Case Law of the European Committee of Social Rights, lk 108. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://goo.gl/5UUxn>.

kalendriaastal riigi finantseeritava rehabilitatsiooniteenuse maksimaalse maksumuse ühe isiku kohta. Täpsemalt on Vabariigi Valitsus 20.12.2007. a võtnud vastu määruse nr 256 „Rehabilitatsiooniteenuse raames osutatavate teenuste loetelu, teenuste hindade ja teenuse maksimaalse maksumuse kehtestamine“ (edaspidi *määrus*). Määruse §-s 2 on sätestatud riigi rahastatava rehabilitatsiooniteenuse maksimaalne maksumus kalendriaastas. Nii on kuni 18-aastaselt puudega isikul määruse § 2 lõike 4 järgi õigus saada rehabilitatsiooniteenust maksumuses kuni 1295 eurot aastas. Vastavalt määruse § 3 lõikele 2 on aga kindlaks määratud riigi raha eest osutatavate üksikute teenuste maksimaalne maksumus isiku kohta ühes kalendriaastas. Näiteks füsioterapeudi teenust on kuni 18-aastaselt puudega isikul määruse § 3 lõigete 2 ja 4 järgi õigus ühes kalendriaastas saada kuni $217,30 \cdot 3 = 651,90$ euro ulatuses. Seega on kuni 18-aastaselt puudega isikul õigus ühes aastas saada rehabilitatsiooniteenust riigi kulul kuni 1295 euro ulatuses, sh füsioterapeudi teenust 651,90 euro ulatuses.

14. Eespool toodust selgub, et määrusega on kehtestatud riigi rahastatavate rehabilitatsiooniteenuste maksimaalne kogumaksumus ja üksikute riigi tasutavate rehabilitatsiooniteenuste maksimaalne maksumus isiku kohta aastas. Kuna muid piiranguid riigi tasutava rehabilitatsiooniteenuse saamisele seaduses seatud pole, järeldan sellest, et puudega isikul on sõltuvalt tema rehabilitatsioonivajadusest õigus aasta vältel riigi kulul rehabilitatsiooniteenust saada määruses nimetatud maksimaalses mahus. Ülejäänud osas, nt kui isik vajab rehabilitatsiooniteenust rohkem, kui riik selle eest maksab, tuleb teenuse kasutamise eest tasuda järelikult isikul endal.

15. Et rehabilitatsiooniteenust vajav puudega isik määruses nimetatud teenuseid sõltuvalt oma vajadustest ja Vabariigi Valitsuse kehtestatud määras riigi kulul saaks, peab tulenevalt SHS § 11³ lõikest 1 tagama SKA. See tähendab, et SKA peab hea seisma selle eest, et rehabilitatsiooniteenusele õigustatud isikutel oleks tegelikult võimalik teenust saada. Teisisõnu peab SKA tagama riigi rahastatava rehabilitatsiooniteenuse olemasolu kõrval selle kättesaadavuse.

16. Riigi rahastatava rehabilitatsiooniteenuse kättesaadavus on teenuse olemasolu kõrval oluline, sest see teeb teenuse osutamise eesmärgipäraseks. Nimelt mõjutab teenuse kättesaadavus seda, kas isik hakkab teenust kasutama ehk kas see teenus on tema jaoks realselt kasutatav.⁸ Kui isik riigi rahastatavat rehabilitatsiooniteenust kasutama ei hakka, sest see teenus on isikule kättesaadamatuse tõttu kaotanud oma mõtte, muutub ühelt poolt isiku õigus teenust saada illusoorseks. Teiselt poolt kaotab selle teenuse osutamine mõtte, kui see ei täida seadusandja seatud eesmärki, milleks on soodustada isiku iseseisvat toimetulekut, sotsiaalset integratsiooni ja töötamist või tööle asumist.

17. Üheks teenuse kättesaadavuse hindamise kriteeriumiks on selle kättesaadavus mõistlikust kaugusest isiku elukohast.⁹ Viimane sõltub mitme teguri koosmõjust: kui pikk vahemaa on teenuse osutaja ja isiku elukoha vahel, kui liikuv on isik (on tal isiklik sõiduauto, jalgratas, saab ta minna jalgsi või tuleb kasutada ühistransporti, kohaliku omavalitsuse korraldatud invatransporti) ning kui

⁸ United Nations. Economic and Social Commission for Asia and the Pacific. Access to Social Services by the Poor and Disadvantaged in Asia and the Pacific: Major Trends and Issues. Social Policy Paper No. 11, 2002, ST/ESCAP/2240, lk 28. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.unescap.org/esid/psis/publications/spps/11/spps11.asp>.

⁹ Sellele, et rehabilitatsiooniteenuse osutamise korraldamisel tuleb SKA-l pidada silmas teenuse osutamise kaugust isiku elukohast, viitab SHS § 11² lg 4, mille järgi selle paragrahvi lõikes 1 nimetatud isikule ja vajaduse korral tema esindajale, kelle elukohad asuvad väljaspool kohaliku omavalitsuse üksust, kus on rehabilitatsiooniteenuse osutamise asukoht, sõidukulude hüvitamise tingimused ja korra kehtestab Vabariigi Valitsus. Vaadates hüvitatavate sõidukulude suurus, võib asuda seisukohale, et igapäevaselt teenust vajavatele isikutele tuleb teenust osutada mõistlikust kaugusest nende elukohast. Vastasel juhul ei täidaks see määrus regulaarselt teenust saama pidavate isikute puhul oma eesmärki.

palju aega, sh tööaega, (nt bussi ootamise aeg, sõiduaeg, teenuse osutamise aeg, tagasisõidu võimalus samal päeval) ja raha, sh kohalikul omavalitsuselt saadud toetust, (nt sõidupiletid, toit, parkimistasu, hotelliarve) kulub tal teenuse osutaja juurde jõudmiseks, teenuse saamiseks, teenuse osutaja juurest tagasi elukohta jõudmiseks ja kui suuri isiklike pingutusi peab isik tegema selleks, et teenust sellisest kaugusest saada (nt kui palju peab korraldama ümber oma elu ja tööd, loobuma millestki, käima pika maa bussipeatusesse, kui hea on transpordiühendus), kellega teenusele õigustatud isiku puhul tegemist on (lapse, täiskasvanu, eaka, puudega isikuga jne), millised on tema vajadused (nt millist teenust vajab tulenevalt sellest, et on tööealine või koolilaps), võimed (nt sõiduoskus, intellektipuu) ja võimalused (nt kas ta saab tasuda bussipiletite eest),¹⁰ samuti kui regulaarselt seda isikul kasutada on vaja ja mis põhjusel ta teenust kasutaks¹¹.

18. Seega peab SKA riigi rahastatava rehabilitatsiooniteenuse osutamise korraldamisel, arvestades isikute geograafilist paiknemist, nimetatud tegureid analüüsima ja analüüsi põhjal otsustama, kus ja kuidas on teenuse kättesaadavuse säilitamiseks kõige otstarbekam teenust osutada.

19. Viimast tuleb SKA-l teha ka siis, kui ta otsustab SHS § 11⁴ lõikele 1 tuginedes volitada riigi rahastatava rehabilitatsiooniteenuse osutamise täitmiseks ühele või mitmele füüsilisest isikust ettevõtjale, juriidilisele isikule või kohaliku omavalitsuse asutusele. Seda põhjusel, et vastavalt SHS § 11³ lõikest 1 vastutab riigi rahastatava rehabilitatsiooniteenuse osutamise korralduse eest SKA. Seetõttu peab SKA enne riigi rahastatava rehabilitatsiooniteenuse osutamise ülesande teisele isikule üleandmist analüüsima, kus ja kuidas tuleks teenust osutada, et see oleks riigi rahastatavale rehabilitatsiooniteenusele õigustatud isikutele kättesaadav, ning hindama, millist mõju omab lepingu sõlmimine teenuse kättesaadavusele, sh üle-Eestilisele kättesaadavusele. Seega vastutab SKA teenuse olemasolu ja selle kättesaadavuse eest olenemata sellest, kas ta osutab teenust ise või ta on volitanud teenust osutama kedagi teist.

19. Edaspidi vaatlen, kuidas olete rakendanud kirjeldatud regulatsiooni avaldaja lapse suhtes, ning hindan, kas olete sealjuures käitunud õiguspäraselt.

Teie tegevus rehabilitatsiooniteenuse tagamisel avaldaja lapsele

20. Teie kodulehel esitatud andmetest¹² nähtub, et olete sõlminud halduslepingu 100 rehabilitatsiooniteenuse osutajaga. Nimetatud lepingute lisades on kindlaks määratud halduslepingu maht ehk SKA tasutav rehabilitatsiooniteenuse arvete maksimumsumma igaks kalendriaastaks ning selle jaotumine rehabilitatsiooniteenuse saamiseks õigustatud isikute sihtgruppide vahel. Mõningatel juhtudel olete halduslepingu mahtu aasta vältel suurendanud, muutes lepingu vastavat lisa. Nii oli Pärnus asuva Erivajadustega Inimeste Rehabilitatsioonikeskusega rehabilitatsiooniteenuse osutamiseks sõlmitud halduslepingu lisade 11 ja 12 järgi 2011. aastal algne halduslepingu maht 9 087,50 eurot ja lõplik – 10 087,50 eurot. Sihtgruppide vahel jaotus viimane summa järgnevalt: 1) lapsed kuni 18. eluaastani puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse § 2 ja § 2¹ lg 2 tähenduses (puuet taotlevad ja puude raskusastet omavad lapsed) – 5 184,36 eurot; 2) 18-aastased ja vanemad isikud puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse § 2 ja 2¹ lg 2 tähenduses (puuet taotlevad ja puude raskusastet omavad

¹⁰ K. T. Geurs, J. R. Ritsema van Eck. Accessibility Measures: Review and Applications. Evaluation of Accessibility Impacts of Land-Use Transport Scenarios, and Related Social and Economic Impacts. RIVM (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu) report 408505 006, June 2001, pp 37-45. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.pbl.nl/en>.

¹¹ Näiteks kui isikul läheks teenust vaja üks kord viie aasta jooksul ja tegemist on mõne erilise teenusega, mida on otstarbekas osutada vaid ühes kohas Eestis.

¹² Halduslepingud rehabilitatsiooniteenuse osutamiseks. Kättesaadavad arvutivõrgus: <http://goo.gl/IDaQM>.

isikud) – 1 233,88 eurot; 3) vanaduspensioniiikka jõudnud psüühikahäirega isikud, kelle töövõime kaotus on vähemalt 40 % – 3 669,26 eurot.

21. Eespool esitatud asjaoludest nähtub, et avaldaja laps vajab rehabilitatsiooniplaani järgi füsioterapeudi teenust 2-3 korda nädalas. 2011. a augustist novembrini ei saanud ükski Pärnu maakonnas asuv rehabilitatsiooniteenuse osutaja avaldaja lapsele vajalikku riigi rahastatavat füsioterapeudi teenust osutada, kuna nimetatud asutustega rehabilitatsiooniteenuse osutamiseks sõlmitud halduslepingute käesoleva aasta maht oli selleks ajaks ammendatud. Avaldaja lapsel oli 2011. aastal õigus seda teenust riigi kulul saada veel 460,72 euro ulatuses ning ta võinuks Teie hinnangul teenust käesoleval aastal saada Märjamaal ja Paides.

22. Leian, et ajavahemikul august kuni november 2011 polnud avaldaja lapsele riigi rahastatav füsioterapeudi teenus mõistlikus kauguses elukohast kättesaadav. Selgitan järgnevalt oma seisukohta lähemalt. Teie hinnangul võinuks avaldaja laps teenust saada Rapla maakonnas Märjamaal või Järva maakonnas Paides. Sindist Märjamaale on 73 km, sinna- ja tagasisõiduks bussiga ümberistumisega Pärnus kulub kokku olenevalt liinist 180 kuni 220 minutit¹³ ja bussipilet täiskasvanule maksab umbes 12 eurot¹⁴, kõigepealt tuleb sõita Pärnusse ja sealt edasi Märjamaale. Pärnust sõidab buss otse Märjamaale viis korda päevas, ümberistumisega kolm korda, st kokku kaheksa korda ajavahemikus 6.50–17.40. Märjamaalt Pärnusse sõidab buss üksteist korda, sh otse kaheksa korda, ajavahemikus 8.25–22.05. Sindist Paidesse on 83 km, sinna- ja tagasisõiduks bussiga kulub kokku olenevalt liinist 180 kuni 240 minutit, buss sõidab neli korda päevas (Sindi-Paide kell 6.35, 10.38, 14.38 ja 15.49 ning Paide-Sindi kell 8.45, 11.00, 15.00 ja 16.38) ja bussipilet täiskasvanule maksab umbes 10-12 eurot. Seevastu näiteks Pärnusse, kus ka tegutsevad riigi rahastatava rehabilitatsiooniteenuse osutajad, on Sindist 16 km ja sinna sõiduks bussiga kulub umbes 20 minutit, buss käib tööpäeviti 62 korda hommikust hilisõhtuni¹⁵.

Eespool viidatud määruse § 5 lõike 1 järgi hüvitatakse sõidukulusid väljaspool isiku elukohta asuva rehabilitatsiooniteenuse osutajani jõudmiseks maksimaalselt 41,55 euro ulatuses isiku kohta ühes kalendriaastas. Arvestades ülaltoodud bussipiletite hindu, pidanuks avaldaja kandma suurema osa sõidukuludest ise. Arvestada tuleb sellegagi, et avaldaja laps vajab füsioteraapiat 2-3 korda nädalas ja avaldaja on tööealine, mistõttu võib eeldada, et ta käib tööl, samuti sellega, et avaldaja laps on nelja-aastane ning ta on liikumispuudega, mistõttu on temaga punktist A punkti B jõudmine aegandudev.

Neil tingimustel on kaheldav, kas riigi rahastatav rehabilitatsiooniteenus saab olla eeldatavasti tööga hõivatud isiku jaoks reaalselt kasutatav ja seda teenust saab lugeda kättesaadavaks. Seda põhjusel, et kõnealusel isikul tuleb teenuse saamiseks isiklikult pingutada ülemääraselt palju: loobuda suurel määral oma sissetulekust (vähemalt 10 tunni töötasust nädalas, kanda tuleb sõidu- ja suuremaid toidukulusid) ning taluda pikast bussisõidust johtuvaid märkimisväärsed ebamugavusi. Et Märjamaal ja Paides pakutav rehabilitatsiooniteenus avaldaja ja tema lapse jaoks reaalselt kasutatav polnud, kinnitab minu hinnangul asjaolu, et 2011. a augustist novembrini, avaldaja oma lapsega Märjamaal ega Paides teenust saamas ei käinud.

Kuna riigi rahastatav füsioterapeudi teenus ei olnud avaldaja lapsele kõnealusel perioodil mõistlikus kauguses elukohast kättesaadav, ei saanud avaldaja laps eesmärgipäraselt täita oma rehabilitatsiooniplaani, mistõttu võis avaldaja lapse individuaalne areng aeglustuda. Ühtlasi muutus avaldaja lapse jaoks riigi rahastatava rehabilitatsiooniteenuse saamise õigus illusoorseks.

¹³ Reisiplaneerimise portaali andmed. Kättesaadav arvutivõrgust: www.peatus.ee.

¹⁴ Tallinna Bussijaam OÜ businfo portaali andmed. Kättesaadav arvutivõrgust: www.bussireisid.ee.

¹⁵ Sindi koduleht. Kättesaadav arvutivõrgust: <https://sindi.kovtp.ee/et/transport>.

Samuti sattus löögi alla riigi rahastatava rehabilitatsiooniteenuse osutamise mõte, kuna sellisel kombel ei täitnud teenuse osutamise korraldus seadusandja seatud eesmärki, milleks on soodustada isiku iseseisvat toimetulekut, sotsiaalset integratsiooni ja töötamist või tööle asumist.

23. Nagu öeldud, vastutab SHS § 11³ lg 1 järgi riigi rahastatava rehabilitatsiooniteenuse kättesaadavuse eest, sh teenuse osutamise täielikult või osaliselt SHS § 11⁴ lõikes 1 nimetatud isikutele usaldamisel, SKA. Sellest johtuvalt peate hea seisma muu hulgas selle eest, et riigi rahastatav rehabilitatsiooniteenus oleks teenust saama õigustatud isikule kättesaadav mõistlikus kauguses tema elukohast.

24. Kuna avaldaja lapsele riigi rahastatav rehabilitatsiooniteenus kättesaadav polnud, olen seisukohal, et Te ei täitnud avaldaja lapse suhtes ajavahemikul august kuni november 2011 õiguspäraselt Teile SHS § 11³ lõikest 1 tulenevat riigi rahastatava rehabilitatsiooniteenuse kättesaadavuse tagamise kohustust.

25. Esitatust johtuvalt leiangi, et olete avaldaja lapse õigusi rikkunud. Hoidmaks edaspidi selliseid rikkumisi ära, esitan Teile soovitusel. Võetud seisukohast olenemata pean aga kiiduväärseks Teie kiiret tegutsemist rikkumise kõrvaldamisel. Leian, et selliselt tegutsedes heastasite kohaselt oma rikkumise.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Indrek Teder

Koopia: Sotsiaalministeerium
Riigikontroll